

Motion till riksdagen

1989/90:Ub92

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning

Vissa tjänster m.m.

1. Utrikesdepartementets verksamhetsområde

Regeringen föreslår att en doktorandtjänst inom ämnet statsvetenskap med inriktning på internationell politik inrättas vid Umeå universitet. I övrigt begränsar regeringen sina förslag rörande forskning med inriktning på internationell politik till tjänster under professorsnivå och föreslår att 750 000 kr. för detta ändamål anvisas universitetet i Lund.

Utrikes- och säkerhetspolitisk forskning har inom Sverige en jämförelsevis liten omfattning. Den av utrikesutskottet begärda inventeringen angående denna forskning visar att en minskning av verksamheten skett under en följd av år. Detta är ytterst allvarligt, eftersom de säkerhetspolitiska frågorna är komplicerade och de snabba förändringarna i Sveriges omedelbara närhet ställer starkt ökade krav på mycket goda insikter och kunskaper samt mycket god analysförmåga i dessa frågor.

Det är väsentligt att vi har forskning och utbildning inom Sverige i en omfattning som möjliggör en levande och saklig debatt inom de utrikes- och säkerhetspolitiska ämnesområdena. För att nå dit kan vi inte nöja oss med enstaka "kunskapsöar" utan måste ha utbildning i så stor omfattning att en kritisk massa finns.

Regeringens förslag för de närmaste budgetåren är mycket blygsamma. Sex professorer inrättades enligt 1987 års forskningspolitiska beslut inom området utvecklingsekonomi, statsvetenskap och miljö. Inom området utrikes- och säkerhetspolitik finns som jämförelse ännu inte en enda professur. Det måste till betydligt kraftigare satsningar för att utrikes- och säkerhetspolitisk forskning skall kunna nå den omfattning och det djup som erfordras för att en någorlunda bred kompetens skall finnas inom landet.

Vi föreslår mot denna bakgrund att två professorer med inriktning mot utrikes- och säkerhetspolitik inrättas – den ena professuren vid Stockholms universitet och den andra vid Uppsala universitet.

Professuren i säkerhetspolitisk forskning bör inrättas vid Stockholms universitet, men det finns skäl att pröva en placering vid utrikespolitiska institu-

tet. Detta skulle ge en resursförstärkning till utrikespolitiska institutet. Anknypningen till universitetet erbjuder naturliga rekryteringsmöjligheter genom de forskarstuderande och doktorander som också skulle knytas till verksamheten.

Professuren vid Uppsala universitet bör inriktas mot utrikes- och säkerhetspolitik.

Mot. 1989/90
Ub92

2. Professur i företagsekonomi

År 1971 inrättades forskarutbildning vid ekonomiska institutionen vid dåvarande Linköpings högskola inom såväl ekonomiämnena inom det tekniska området som ämnet företagsekonomi inom den filosofiska fakulteten. Några särskilda resurser till forskarutbildningen i företagsekonomi anslogs dock inte. Det förutsattes av statsmakterna att den skulle kunna genomföras genom att den tekniska fakultetens handledarresurser utnyttjades. På detta sätt kunde viss forskarutbildning i företagsekonomi bedrivas vid den filosofiska fakulteten under större delen av 1970-talet.

Paradoxalt nog kom tillkomsten av temaforskningen i Linköping att få negativa följder för den företagsekonomiska forskningen i och med att temaforskningen skulle svara för alla ämnens forskningsanknytning inom den filosofiska fakulteten. Inriktningen och dimensioneringen av temaforskningen kom i praktiken att beskära möjligheterna till forskarutbildning eller forskning i företagsekonomi.

Successivt har emellertid en omfattande externfinansierad forskning i företagsekonomi vuxit fram. 1987 inrättade universitetsstyrelsen en extra professur i ämnet. Den förutsattes kunna baseras på externa forskningsmedel. Den externfinansierade forskningens omfattning vid institutionen motsvarar för innevarande år cirka sju personår. Ett samarbete har också inletts med den företagsekonomiska utbildningen vid Jönköpings högskola. Det har bl.a. kommit till uttryck i antagningen till forskarutbildningen.

Universitetsstyrelsen i Linköping har starkt betonat det angelägna i att forskningen och forskarutbildningen i företagsekonomi får en basorganisation via fakultetsanslag och att denna byggs upp successivt med början under den förestående treårsperioden genom att minst en professur inrättas i företagsekonomi. UHÅ har helt ställt sig bakom förslaget och högprioriterat detta.

Mot denna bakgrund finner vi det rimligt att en professur i företagsekonomi inrättas den 1 juli 1990 vid Linköpings universitet. UHÅ har beräknat att professuren skulle kräva ett resurstillskott på 600 000 kr.

3. Professur i sociologi med inriktning på socialpolitik

Regeringen föreslår ökade resurser i form av professorer och andra forskartjänster inom socialpolitiken. I Göteborg föreslås en professur i nationalekonomi med inriktning på fördelningsfrågor, i Stockholm och Umeå föreslås professorer i sociologi med inriktning på socialpolitik.

I stora universitetsämnen som sociologi, nationalekonomi och socialt arbete finns normalt flera sökande till tjänster med inriktning på socialpolitik.

I dessa ämnen ingår socialpolitiska frågeställningar också i undervisningen på grundnivå och i forskarutbildningen. Det är också utifrån dessa ämnen som merparten av den socialpolitiska forskningen i Sverige bedrivits.

Regeringen föreslår att den samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund erhåller en ny professur i rättssociologi med socialpolitisk inriktning. Detta innebär en ämnesavgränsning som är uttryck för en snäv och olycklig specialisering. Rättssociologi i sig är ett litet ämne. Det finns redan en professors-tjänst i ämnet i Lund men inte i övriga delar av landet. Propositionens ämnesavgränsning innebär i realiteten att det inom ett i övrigt vidsträckt forskningsfält kommer att finnas högst en realistisk sökande.

Ur forskningspolitisk synvinkel är det principiellt betänkligt att på detta sätt de facto personanknyta en föreslagen nyinrättad professur. Rättssociologi är inom området för socialpolitisk forskning av mindre betydelse än sociologi, nationalekonomi, socialt arbete och socialrätt.

För att bredda urvalet av sökande till den tilltänkta tjänsten vid Lunds universitet och för att ge den socialpolitiska forskningen i Lund ett bredare stöd föreslås att professuren ges samma innehåll som motsvarande tjänster i Umeå och Stockholm. Den i propositionen föreslagna professuren i rättssociologi med socialpolitisk inriktning föreslås därför få ett ändrat innehåll till Sociologi med inriktning på socialpolitik och med samma motivering som förslaget till tjänst i Umeå. Detta skulle göra det möjligt för skilda slags sociologer, inklusive rättssociologer, att söka tjänsten.

4. Meritvärdering för tjänst som högskolelektor

Regeringen anför i propositionen att befordringsgrunderna för tjänst som högskolelektor bör ändras så att de inte kan tillsättas främst på en bedömning av pedagogiska meriter. Detta skall enligt regeringen ses som en konsekvens av att forskning skall ingå i högskolelektorernas tjänstgöring.

Vi har föreslagit att forskning icke endast skall vara en möjlighet utan även en skyldighet för högskolelektorerna. Vi ser ett oupplösligt samband mellan forskning och grundutbildning. En strävan skall givetvis vara att hålla en hög standard i alla delar av arbetet. Pedagogiska meriter bör därför även i framtiden kunna vägas in vid tillsättning av tjänst som högskolelektor.

Eftersom forskning enligt vår uppfattning skall ingå i samtliga högskolelektors tjänstgöring kommer kraven på vetenskaplig meritering att ställas så högt som de inomvetenskapliga kriterierna anger. Det finns därför enligt vår mening ingen möjlighet att i framtiden bortse från behovet av vetenskaplig meritering.

5. Särskild fakultetsresurs

I forskningspropositionen föreslås en särskild fakultetsresurs för högskolelektors forskning fr.o.m. budgetåret 1991/92. Medlen skall fördelas med lika stora belopp, 5 milj. kr. till var och en av de humanistiska respektive matematisk naturvetenskapliga fakulteterna vid samtliga universitet utom universitetet i Linköping. Vi har i en annan motion inte ställt oss främmande till att de avsedda medlen tas i anspråk för att finansiera forskning för alla forskningsberörda högskolelektorer.

Skulle inte detta bli fallet och den särskilda fakultetsresursen komma till stånd finner vi det dock orimligt att inte också Linköpings universitet får en sådan resurstilldelning. Universitetet i Linköping har en annan organisation än övriga universitet i landet. Det finns inga separata humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteter vid universitetet. Den filosofiska fakulteten är odelad och gemensam för lärarna inom såväl matematik/naturvetenskap som samhällsvetenskap och humaniora.

Det är inte acceptabelt att av organisationstekniska skäl ställa högskolelektorerna i Linköping utanför den föreslagna resurstilldelningen. I sammanhanget kan också erinras om att Linköping inte heller får del av de 30 milj. kr. som anslås till de mindre och medelstora högskolorna för forskningsstödjande åtgärder.

Det är följaktligen av största vikt att också den filosofiska fakulteten vid universitetet i Linköping tillförs medel motsvarande den särskilda fakultetsresursen. Förstärkningen bör uppgå till 5 milj. kr. tillsammans för de delar inom fakulteten som utgörs av humaniora respektive matematik/naturvetenskap.

6. Resurser till universitetsbiblioteken

I propositionen föreslås under anslaget till de humanistiska fakulteterna att universitetsbiblioteken får en förstärkning av litteraturförsörjningen till humanistisk forskning med 900 000 kr. vardera. Av samma skäl som tidigare anförts har uppenbarligen universitetsbiblioteket i Linköping blivit bortglömt också i detta sammanhang. Humanistisk forskning bedrivs bl.a. inom tema. Därför bör universitetsbiblioteket i Linköping tillföras 500 000 kr. för humanistisk litteraturförsörjning.

7. Forskning inom skolväsendet

Vi har i annat sammanhang uttryckt vår skepsis mot myndighetsdirigerad forskning och vår önskan att över hela linjen stärka i första hand universitetens basorganisation via fakultetsanslagen. Vi har därför föreslagit att 15 milj. kr., dvs. större delen av det belopp på 20 796 000 kr., som regeringen vill anvisa till forskning inom skolväsendet under punkten B 7, överförs direkt till de samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Regeringen föreslår nu att ytterligare 4 456 000 kr. anvisas under ifrågavarande anslag. Avsikten är att merparten av dessa medel skall fördelas av skolöverstyrelsen till högskoleenheter med lärarutbildning. Det hade möjligen varit logiskt, om UHÄ erhållit uppdraget att fördela medlen, eftersom lärarutbildningen numera sorterar under UHÄ och inte SÖ.

Då vi redan föreslagit en omfattande överföring av anslaget till grundforskningen, finns det anledning att avvisa den ytterligare förstärkning som regeringen nu föreslår. Det finns som vi visat åtskilliga, mer angelägna områden inom forskningen som behöver tillgodoses.

8. Forskning vid små och medelstora högskolor

Regeringen föreslår att för forskningsstödjande verksamhet ytterligare 30 milj. kr. anvisas direkt till de små och medelstora högskolorna. Vissa små

högskolor kommer enligt regeringens förslag att disponera förhållandevis stora belopp för forskningstödande åtgärder trots att ytterst få personer innehar forskarkompetens.

Mot. 1989/90
Ub92

Denna öronmärkning av resurser innebär en principiell avvikelse mot de riktlinjer som i övrigt gäller för anslagsgivning till forskning, eftersom beslut om dessa medels användning kan komma att fattas efter andra kriterier än de strikt inomvetenskapliga.

Det får enligt vår mening inte vara så att strävan att stödja verksamheten vid små enheter leder till att kvalitetsaspekterna eftersätts.

Enligt vår mening garanteras forskningens kvalitet bäst av att forskningsprojekt prövas i den konkurrens som sammantaget finns i forskarsamhället. Det naturliga vore att de aktuella medlen tillfördes fakulteterna för vidare fördelning efter inomvetenskapliga kriterier.

Vi är emellertid beredda att pröva den av regeringen föreslagna ordningen under en försöksperiod. Regeringen bör senast inför nästa forskningsproposition redovisa hur de medel som nu anslås använts och kriterierna för hur de fördelats vid respektive berörd högskoleenhet.

Fördelningen av medlen inom respektive högskola bör göras av organ som besitter vetenskaplig kompetens. Detta bör utan svårighet vara möjligt vid de medelstora högskolorna. I de fall någon av de mindre högskolorna saknar egen kompetens för kvalitetsbedömning av projekt bör enligt vår mening sakkunniga tillkallas för att utföra den inomvetenskapliga bedömningen.

9. Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att vid Stockholms universitet inrätta en professur i säkerhetspolitisk forskning,
2. att riksdagen beslutar att vid Uppsala universitet inrätta en professur med inriktning på utrikes- och säkerhetspolitik,
3. att riksdagen beslutar att vid Linköpings universitet inrätta en professur i företagsekonomi,
4. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beslutar
 - a) att vid Lunds universitet inrätta en professur i rättssociologi med socialpolitisk inriktning,
 - b) att vid Lunds universitet inrätta en professur i sociologi med inriktning på socialpolitik.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pedagogiska meriter vid tillsättning av tjänst som högskolelektor,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fr.o.m. budgetåret 1991/92 Linköpings universitet bör anvisas 5 000 000 kr. som särskild fakultetsresurs i enlighet med vad som i motionen anförts,
7. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1990/91 till Linköpings universitet anvisa 500 000 kr. för litteraturförsörjning till humanistisk forskning i enlighet med vad som i motionen anförts,
8. att riksdagen avslår regeringens förslag att under reservationsan-

slaget Forskning inom skolväsendet anvisa 4 456 000 kr. utöver vad som har föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 10,

Mot. 1989/90
Ub92

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om redovisning av användning och fördelning av den forskningsstödjande resursen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av vetenskaplig kompetens hos de organ som fördelar medel för forskningsstödjande verksamhet.

Stockholm den 20 mars 1990

Ann-Cathrine Haglund (m)

Birgitta Rydle (m)

Birger Hagård (m)

Ulf Melin (m)

Hans Dau (m)

Birgit Henriksson (m)

Rune Rydén (m)

Göran Allmér (m)

Elisabeth Fleetwood (m)